

Odluka 28. aprila: Da li će ratni zločinci i dalje moći kupovati svoju slobodu?

U Federaciji Bosne i Hercegovine trenutno se razmatraju izmjene Krivičnog zakona FBiH koje pružaju šansu za ispravljanje jedne od mnogih nepravdi prema žrtvama ratnih zločina – mogućnosti da se kazne za najteža krivična djela, uključujući ratne zločine, zamijene novčanom kaznom. Iz TRIAL International Ureda u Bosni i Hercegovini ističu da iako se ova izmjena može činiti kao tehnički detalj među brojnim amandmanima, zapravo predstavlja suštinsko pitanje pravde, poštovanja žrtava i pravne dosljednosti.

U okviru Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, Adisa Kokić -Hinović, zastupnica u Parlamentu FBiH, podnijela je amandman kojim se traži da se iza riječi "organizirana trgovina ljudima" dodaju i "krivična djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava" kao kategorije za koje nije dopuštena zamjena kazne zatvora novčanom.

Amandman na izmjene Krivičnog zakona FBiH predstavlja ključnu reakciju na inicijative organizacija poput TRIAL International Ureda u BiH, koji ukazuju na problem relativizacije ratnih zločina.

Praksa relativizacije zločina

Misija OSCE-a u BiH, kroz višegodišnju analizu predmeta ratnih zločina, naročito seksualnog nasilja u oružanom sukobu, ukazala je na ozbiljan problem. Od 2006. do 2016. godine, u najmanje 15 analiziranih predmeta, kazne za ratne zločine zadovoljavale su uvjete za novčanu zamjenu.

Ovakva praksa dovela je do drastične relativizacije težine zločina, dodatnog poniženja i marginalizacije žrtava, te urušavanja povjerenja u pravosudni sistem.

Posebno alarmantan primjer dolazi iz predmeta vođenih pred Kantonalnim sudom u Bihaću, gdje su dvije osobe, Beganović i Ćoralić, osuđene zbog silovanja i nečovječnog postupanja prema maloljetnim djevojčicama tokom rata. Obojica su priznali krivicu i osuđeni su na godinu zatvora, a sud je odobrio njihovu molbu za zamjenu kazne novčanom, u skladu sa zakonskim okvirom.

Ova praksa je u julu 2020. godine oštro kritikovana i od strane UN Komiteta za eliminaciju diskriminacije prema ženama, koji je donio odluku protiv BiH i pozvao na hitne zakonodavne mjere kako bi se spriječilo izbjegavanje zatvorskih kazni za počinitelje ratnih zločina.

Ustavni sud BiH također je zauzeo stav u tom pravcu. U slučaju Damira Bubala, osuđenog za ratni zločin protiv civilnog stanovništva, Sud je odbio apelaciju kojom je tražena zamjena zatvorske kazne novčanom, potvrdivši da Krivični zakon SFRJ, po kojem je suđeno, ne dozvoljava takvu zamjenu za ratne zločine.

Moralna odgovornost političara: Vrijeme za pravdu je sada

Ajna Mahmić, pravna koordinatorica TRIAL International Ureda u BiH, upozorava na spore zakonodavne procese u zemlji i na ozbiljne posljedice ukoliko se ratni zločini i dalje mogu otkupljivati novcem.

"Svjesni smo da su svi zakonodavni procesi u BiH jako spori, posebno kada se radi o nekim ključnim zakonskim tekstovima kao što je Krivični zakon FBiH. Takve prilike ne dolaze često, posebno kada se radi o krupnijim izmjenama kao što je trenutni proces. To su u većini slučajeva osobe treće starosne dobi koje možda nikada neće doživjeti da dočekaju promjene ovog zakona ili da ova negativna praksa bude odstranjena", kaže Mahmić.

Ona naglašava da je manjak političke volje stalna prepreka u pitanjima ratnih zločina, ali ostaje optimistična zbog podrške koju očekuje od parlamentarnih zastupnika.

Adisa Kokić-Hinović zastupnica iz SDA i podnositeljica amandmana, dodaje: "Ako ne sada, kada? Ako odugovlačimo, šaljemo poruku da je uredu počiniti takve zločine. Zakon ne smije štiti počinitelje, već mora biti u funkciji pravde i dostojanstva žrtava."

Podrška amandmanu među parlamentarcima

Podršku amandmanu dat će i zastupnici u Parlamentu FBiH iz kluba Povjerenje (Narod i pravda i SPU BiH). Zastupnica Amra Junuzović-Kaljić ističe da sama činjenica da su u proteklim godinama zabilježeni slučajevi u kojima su počinitelji teških ratnih zločina osuđeni na minimalne kazne zatvora, koje su potom zamijenjene novčanom kaznom, postavlja duboko moralno, ali i pravno pitanje: kakvu poruku naše društvo šalje žrtvama, ali i budućim generacijama? U kojoj mjeri razumijemo funkciju kaznene politike ako dopuštamo da se najteži oblici zločina percipiraju i sankcionišu kao saobraćajni prekršaji koji se mogu "otkupiti"?

Prema njenim riječima, kazna mora reflektirati težinu počinjenog djela, štetu nanесenu žrtvama, kao i vrijednosti koje društvo nastoji zaštititi. Također, naglašava da postoji moralna odgovornost svih parlamentarnih zastupnika da prepoznaju važnost ovog amandmana i da ga podrže, ne samo kao zakonsku intervenciju, već kao moralni čin u duhu istinske pravde.

"Nepravda je kada se najteži zločini tretiraju kao prekršaji koji se mogu otkupiti. Kazna mora odgovarati težini zločina, a ne biti samo procedura lisena sadržaja. Ovo je moralno pitanje koje prevazilazi političke podjele", ističe zastupnica Junuzović-Kaljić.

Podršku amandmanu najavili su i zastupnici iz DF-a i GS-a, a zastupnica Marijana Hrvčić-Šikuljak ističe da je opravdano i neophodno da se za ova krivična djela uvede zabrana otkupa zatvorske kazne novčanom kaznom.

"Praksa je pokazala da je kaznena politika blaga i da ju je potrebno pooštriti za mnoga krivična djela, a 'krivična djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava' su teži oblici koje nikako ne bi smjeli ostaviti mogućnost otkupa", zaključuje zastupnica Hrvčić-Šikuljak.

Prema riječima Admira Čavalića, zastupnici Stranke za BiH će podržati amandman, a opravdano se, s obzirom na tematiku, očekuje i podrška Naše stranke, SDP-a i NES-a. Na naš upit odgovorio je i Mladen Bošković, predsjednik kluba zastupnika HDZ-a BiH u Parlamentu FBiH, istaknuvši da će zastupnici HDZ-a pratiti izjašnjenje vlasti o svim amandmanima.

Usvajanje ovog amandmana poslalo bi snažnu poruku da Bosna i Hercegovina odlučno suprotstavlja praksama relativizacije ratnih zločina i staje uz žrtve. Uz parlamentarce ključnu ulogu u ovoj zakonskoj izmjeni ima Federalno ministarstvo pravde čiji stav nismo dobili do zaključenja teksta.